

Homeopati – enbart placebo?

I årets tredje augustinumner av BMJ redovisas den senaste av fyra konsekutiva studier vars syfte var att testa den, speciellt i den svenska läkarkåren fast förankrade och under studietiden välce-menterade, hypotesen att homeopati enbart är en placebobehandling [1]. Hypotesen skulle testas på patienter med allergisk rinit och bekräfta fynden från tre tidigare studier i denna serie av fyra.

Ingen av studierna var designad som behandlingstudie; de genomfördes enbart för att testa den aktuella hypotesen. I de randomiserade placebokontrollerade dubbelblindstudierna testades patienter med atopiska inhalationsallergier (säsongsbunden allergisk rinit och tidigare även astma bronchiale) antingen med placebo eller en homeopatisk behandling av de för patienterna starkaste allergenerna i C 30-potens.

Högpotensdilutionen C 30 innebär en utspädning av allergenet till 10–60, således en utspädning där det inte ens teoretiskt kan finnas kvar en enda molekyl av ursprungssubstansen. Det speciella homeopatiska utspädningsförfarande som kallas för potentiering (genom upprepad omskakningar) anses öka – renodla – den terapeutiska »potensen» samtidigt som den skall minimera eventuella toxiska effekter av ursprungssubstansen.

Denna randomiserade multicenterstudie genomfördes dubbelblind och var placebokontrollerad. Forskarna avstod medvetet från att också göra en korsstudie för att undvika en eventuell »kontaminering» av placebo-satsen.

I undersökningen deltog totalt 51 patienter med säsongsbunden allergisk rinit från fyra öron-, näs- och halsmottagningar och från Glasgowniversitetets öppenvårdsmottagning för öron-, näs- och halssjukdomar. Patienturvalet skedde efter mycket stränga kriterier. 24 personer fanns med i behandlingsgruppen och 27 i placebogruppen. 23 respektive 27 deltagare fullföljde studien. Den testade homeopatmedicinen

framställdes av ett franskt speciallaboratorium från de allergener som givit positiva hudreaktioner vid pricktestning med minst 3 mm diameter efter 15 minuter.

För att mäta behandlingseffekten mättes dels (objektivt) förändringarna av det maximala inspiratoriska nasala luftflödet, dels (subjektivt) välbefinnandet på en 100-gradig visuell analogskala där 0 betydde bra och 100 betydde outhärdligt. Vidare förde patienterna dagböcker där bl a biverkningar och medicinförbrukning noterades. För att minska risken för eventuella bias föregicks den totalt 4 veckor långa försöksperioden av en 2 respektive 4 veckors »wash out-period» för topiska steroider och antihistaminer.

Resultat

Författarna uppmätte 3 och 4 veckor efter randomiseringen förändringar dels i det subjektiva välbefinnandet, dels i det maximala inspiratoriska nasala luftflödet jämfört med förhållandena vid starten. Fynden utvärderades av oberoende forskare och statistiker.

Man fann en statistiskt högsignifikant ökning av det genomsnittliga maximala inspiratoriska nasala luftflödet i homeopatgruppen med 23 procent (19,8 l/min) jämfört med 2 procent i placebogruppen ($P=0,0001$). I kliniska studier brukar en luftflödesökning på 13 l/min registreras efter lågdosdesensibilisering och på 18,5 l/min efter applikation av topiska steroider. Förbättringarna var likartade vid alla fem behandlingscentra. De subjektiva förändringarna registrerades på en visuell analogskala och där fann man i denna fjärde studie inga signifikanta skillnader mellan grupperna, men totalt för alla fyra studierna en genomsnittlig förändring med 28 procent (10,9 mm) i homeopatgruppen jämfört med 3 procent (1,1 mm) i placebogruppen ($P=0,0007$).

I behandlingsgruppen fann man en något större initial symtomförsämring än i placebogruppen. Denna sk förstförsämring är vanligt förekommande vid homeopatisk behandling.

Diskussion och slutsats

Alla fyra studierna visar en tydlig trend mot att homeopatisk behandling

både subjektivt och objektivt skiljer sig från placebobehandling.

En äldre metaanalys av cirka 180 studier (varav många av undermålig kvalitet) av homeopatins eventuella terapeutiska effekter talade för att homeopatisk behandling var positiv men den tillät inte några bindande slutsatser [2].

En uppdaterad metaanalys av 89 nyare studier [3] konstaterade andra författare att homeopatisk behandling i genomsnitt har ungefär dubbelt så stor effekt som placebobehandling. Liknande slutsatser drar en av Europakommissionen tillsatt arbetsgrupp (Bryssel 1996). Den aktuella studiens författare drar den (med hänsyn till undersökningens höga signifikansnivå) något djärva slutsatsen att homeopati har effekter och att den tidigare a priori för sant befunnna hypotesen att homeopati enbart har placeboeffekter inte kunde verifieras.

Positiva terapeutiska effekter

Referenten drar den om möjligt ännu djärvare slutsatsen att ett mycket gammalt om än något svårbegripligt och alltid ifrågasatt terapisystem som tydligen använts och fortfarande används av tusentals legitimerade läkare och miljontals patienter över hela världen knappast kunde ha överlevt i över 200 år om det inte hade något terapeutiskt värde. Efter alla olika studier är det alldeles uppenbart att homeopatin förutom placeboeffekter även har positiva terapeutiska realeffekter om den utövas kritiskt, omdömesgillt och lege artis av i homeopati välutbildade läkare/terapeuter på erfarenhetsmässigt givna säkra indikationer.

Referenser

1. Taylor MA, Reilly D, Llewellyn-Jones RH, McSharry C, Aitchison TC. Randomized controlled trial of homeopathy versus placebo in perennial allergic rhinitis with overview of four trial series. *BMJ* 2000; 321: 471-6.
2. Kleijnen J, Knipschild P, ter Riet G. Clinical trials of homeopathy. *BMJ* 1991; 302(6772): 316-23.
3. Linde K, Clausius N, Ramirez G, Melchart D, Eitel F, Hedges LV, Jonas WB. Are the clinical effects of homeopathy placebo effects? A meta-analysis of placebo-controlled trials. *Lancet* 1997; 350(9081): 834-43.

Författare

KARL-OTTO ALY

leg läkare, Rönninge.

E-post: carlo.aly@salem.mail.telia.com